



„Verslo priežiūros sistemos tobulinimas”

**ESF finansuoto projekto Lietuvoje atvejis studijai
„ESF paramos viešajam administravimui
pažangos vertinimas” (PAPA)**

EUROPOS KOMISIJA

Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas
Direktoratas F — Investavimas
F1 skyrius: ESF ir FEAD politika ir įstatymai

*Kontaktinis asmuo: DG EMPL F1
El. paštas: EMPL-F1-UNIT@ec.europa.eu*

*Europos Komisija
B-1049 Briuselis*

Projektą įgyvendino PPMI

PPMI Group
Gedimino pr. 50
LT-01110 Vilnius, Lietuva
www.ppmi.lt

Kontaktinis asmuo:
Dr Vitalis Nakrošis, tematinis ekspertas (Projekto vadovas, PPMI)
vitalis@ppmi.lt

Atvejo studiją parengė šalies ekspertas Vitalis Nakrošis ir Rasa Goštautaitė

Projektas atliktas pagal paslaugų pirkimo sutartį Nr. VC/2018/0771, pagal daugkartinę paslaugų, susijusių su geresnio reglamentavimo gairių įgyvendinimu, teikimo sutartį Nr. VC/2017/0376.

„Verslo priežiūros sistemos tobulinimas”

**ESF finansuoto projekto Lietuvoje atvejis studijai
„ESF paramos viešajam administravimui
pažangos vertinimas”**

***Europe Direct – tai paslauga, padėsianti jums rasti
atsakymus į klausimus apie Europos Sąjungą.***

Nemokama telefono linija (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informacija teikiama nemokamai, kaip ir dauguma skambučių (nors skambučiai iš kai kurių operatorių tinklo, telefonų automatų ar viešbučių gali būti apmokestinami).

TEISINĖ INFORMACIJA

Šis dokumentas parengtas Europos Komisijai, tačiau jame išdėstytas tik autorių požiūris, todėl Komisija neatsako už jame pateiktos informacijos panaudojimą.

Daugiau informacijos apie Europos Sąjungą yra internete (<http://www.europa.eu>).

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2020 m.

© Europos Sąjunga, 2020 m.

TURINYS

Projekto aprašymas	7
Verslo priežiūros sistemos Lietuvoje tobulinimas	8
Įvadas: projekto kontekstas	8
ESF finansuojamų projektų rengimas ir vykdymas	10
Ankstesni ESF remti projektai	10
ESF remiamas projektas „Verslo priežiūros sistemos tobulinimas“	11
ESF projekto įgyvendinimas: pagrindiniai pasiekimai ir iššūkiai	13
Išvados: rezultatai, išmoktos pamokos ir ESF finansinės paramos vaidmuo gerinant verslo priežiūros sistemą	16
Pagrindiniai rezultatai	16
Išmoktos pamokos	17
ESF paramos vaidmuo gerinant verslo priežiūros sistemą Lietuvoje	18
Literatūra	19

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 PAV. 10 geriausių priežiūros institucijų Lietuvoje švieslentė	14
2 PAV. Pertvarkyta Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos interneto svetainė	15

PROJEKTO APRAŠYMAS

VERSLO PRIEŽIŪROS SISTEMOS TOBULINIMAS LIETUVOJE

Veiksmų programa	Projektas finansuojamas pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos (CCI 2014LT16MAOP001) 10 prioriteto priemonę: „Geresnio reglamentavimo diegimas ir verslo priežiūros sistemos tobulinimas“
Naudą gaunanti organizacija	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (EIMIN)
Tikslinės grupė	Verslo priežiūros institucijos
Projekto trukmė	2016/08/03 – 2020/11/17
Biudžetas	€ 930,648.06 (ESF lėšų dalis: € 682,036.86)
Projekto koordinatorius	Verslo priežiūros politikos skyrius, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (el. paštas: verslopieziura@eimin.lt)
Partneriai	N/A
Projekto / organizacijos internetinis puslapis	https://www.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/paraiskos_ir_projektai/verslo-prieziuros-sistemos-tobulinimas http://eimin.lrv.lt/en/

Atvejo studija buvo parengta „ESF paramos viešajam administravimui pažangos vertinimas“ (angl. „Progress Assessment of the ESF Support to Public Administration“) projekto metu, kurį užsakė Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis departamentas. Šio projekto tikslas buvo pristatyti konkrečius ESF finansuotų iniciatyvų atvejus viešojo administravimo reformos ir gebėjimų stiprinimo srityse. Projektas taip pat siekė atskaitomumo tikslais parodyti ESF finansinės paramos vaidmenį viešajame administravime. Ši ataskaita pristato projekto **„Verslo priežiūros sistemos tobulinimas“** istoriją, kuri aptaria projekto kontekstą ir tikslą; jį įgyvendinančią komandą; pagrindinius iššūkius ir sunkumus; esminius pokyčius ir įvykius iškilusius projekto įgyvendinimo etape; pasiektus rezultatus ir poveikį; išmoktas pamokas bei ESF finansinės paramos vaidmenį.

VERSLO PRIEŽIŪROS SISTEMOS LIETUVOJE TOBULINIMAS

Įvadas: projekto kontekstas

Studijos komandai susitikus su buvusią Lietuvos ekonomikos ir inovacijų ministerijos (EIMIN) Verslo priežiūros politikos skyriaus vadove Gita Šematovičiūte, ji buvo neseniai grįžusi iš Limos, Peru. Ji ten atstovavo EIMIN, kuri buvo pakviesta Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) pasidalyti savo patirtimi ir prisidėti vertinant Peru verslo priežiūros sistemą. Gita Šematovičiūtė pastebėjo, kad „dar Lietuvai nepriėjus prie EBPO, jau buvome pakviesti pasidalyti mūsų gerą patirtimi“. Iš tiesų EBPO jau anksčiau pripažino pažangą, kurią padarė Lietuva tobulindama savo verslo priežiūros sistemą, įskaitant konkrečių verslo priežiūros nuostatų priėmimą Viešojo administravimo įstatyme ir 2010 m. gegužės 4 d. Vyriausybės sprendime Nr. 511¹.

Verslo priežiūros institucijų reforma Lietuvoje pradėta 2009 m. Šių agentūrų veiklos kultūra dažnai buvo suprantama įmonių kaip baudimas už pažeidimus, o ne konsultacijų ir pagalbos teikimas. Didelis priežiūros institucijų tinklas ir jų iš dalies sutampančios užduotys buvo įvardyta kaip vienas iš pagrindinių verslo priežiūros sistemos trūkumų². 2009 m. buvusi Lietuvos ekonomikos ministerija, bendradarbiaudama su Teisingumo ministerija, pristatė reformą, kuria siekiama optimizuoti šalies priežiūros institucijų funkcijas ir padidinti jų efektyvumą. Šios reformos moto – „Inspektorius yra ne baudėjas, o konsultantas!“, – apima už jos slėpinčią viziją ir nustato kryptį, kurios turi laikytis priežiūros institucijos.

Įgyvendinant reformą verslo priežiūros institucijų veikla ir jų funkcijų optimizavimas tapo vienu iš svarbiausių Lietuvos Vyriausybės prioritetų. 2008–2012 m. Lietuvos Vyriausybė pasiūlė visas priežiūros institucijas suskirstyti į grupes pagal aštuonias politikos sritis (aplinka, rinkos reguliavimas, finansų srities reglamentavimas, kultūra ir švietimas, mokesčiai, muitai ir apskaita, sveikatos priežiūra, produktų ir procesų sauga). 2012–2016 m. Lietuvos administracija patvirtino verslo priežiūros institucijų konsolidavimo planą, kuris buvo parengtas pasinaudojant ESF parama. Tačiau, nepaisant kai kurių laimėjimų³, šių institucijų veiklos supaprastinimas vyko gana vangiai. 2012–2016 m. laikotarpiu įgyvendinant konsolidavimo planą, verslo kontrolės įstaigų skaičius sumažėjo šešiomis, nors pradžioje buvo planuota šį skaičių sumažinti 38 institucijomis. 2018 m. ataskaitoje Valstybės kontrolės tarnyba pabrėžė, kad pusė visų supaprastinimo procese dalyvaujančių reguliavimo agentūrų nepaskyrė darbuotojų, kurie būtų atsakingi už šias reformas⁴. Be to, norint optimizuoti verslo priežiūros institucijų veiklą, beveik visada reikia, kad parlamentas iš dalies pakeistų atitinkamų sektorių teisės aktus, tuo tarpu opozicija dažnai sutelkiama siekiant blokuoti nepalankius pasiūlymus dėl reformų.

¹ EBPO (2015), *Regulatory Policy in Lithuania: Focusing on the Delivery Side*, OECD Reviews of Regulatory Reform [liet. *Reguliavimo politika Lietuvoje: sutelkiant dėmesį į įgyvendinimą*, EBPO reglamentavimo reformos apžvalgos]. „OECD Publishing“, Paryžius; EBPO (2018), *OECD Regulatory Policy Outlook 2018* [liet. „EBPO reguliavimo politikos perspektyva 2018 m.“]. „OECD Publishing“, Paryžius.

² Ankstesnių reformų istoriją žr.: Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija (2018 m.), *Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų pažangumo vertinimas (švieslentė). 2017 metų ataskaita*. [Toliau – EIMIN (2018), *Švieslentė*.], 5 p.

³ Pavyzdžiui, 2008–2012 m. Lietuvos Vyriausybė prijungė Vertybinių popierių komisiją ir Draudimo priežiūros komisiją prie Lietuvos banko, o 2012–2016 m. Vyriausybė į Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą įtraukė Valstybinę ne maisto produktų inspekciją.

⁴ Valstybės kontrolės tarnyba (2018), *Ar Lietuvos verslo priežiūros sistema efektyvi. Valstybinio audito ataskaitos santrauka*. 2018 m. kovo 20 d. Nr. VA-2018-P-50-2-3. Prieinama adresu: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3793> (žiūrėta: 2019 m. kovo 21 d.).

Vykdamas konsolidavimą, priežiūros reformomis taip pat buvo siekiama pakeisti priežiūros institucijų veiklos principus, visų pirma jas skatinant veikti kaip verslo subjektų konsultantus, o ne kaip baudžiamąsias įstaigas. Ūkio ministerija skatino bendrą priemonių taikymą priežiūros institucijose. Tai, be kita ko, apėmė rizikos valdymo sistemas, kontrolinius klausimynus, konsultavimo paslaugas, „Deklaraciją dėl pirmųjų verslo metų“ – bendrą priežiūros institucijų pareiškimą dėl konsultacijų teikimo pirmaisiais veiklos metais, užuot iš karto skiriant baudas, ir priežiūros institucijų veiklos rezultatų nustatymą ir vertinimą. Pavyzdžiui, rizikos vertinimas buvo sukurtas kaip verslo tikrinimo veiklos pagrindas, raginant priežiūros institucijas orientuoti veiklą į labai rizikingus atvejus. Be to, buvo nuspręsta, kad priežiūros institucijų atliekami verslo patikrinimai turi būti grindžiami aiškiais patikrinimų kontroliniais klausimynais. Pradėjus įgyvendinti šias reformas buvo pastebėtas didesnis šių priemonių taikymas Lietuvos priežiūros institucijose, o didesnių agentūrų pažanga buvo didesnė nei mažesnių. Reformų įgyvendinimas lėmė trumpuoju laikotarpiu sumažėjusį atliekamų verslo patikrinimų skaičių. Nors apsilankymų kiekvienoje tikrintoje įmonėje skaičius 2011–2012 m. sumažėjo, tačiau, reformos įgyvendinimo tempui sulėtėjus, 2014 m. šis skaičius vėl išaugo⁵.

2016–2020 m. Lietuvos Vyriausybė tęsė šių reformų iniciatyvų įgyvendinimą. Po to, kai 2018 m. Valstybės kontrolė paskelbė verslo priežiūros sistemos efektyvumo ataskaitą, Ministras Pirmininkas Saulius Skvernelis kreipėsi į darbo grupę, kurią sudaro EIMIN valstybės tarnautojai ir verslo asociacijų atstovai, kuriai vadovauja viceministras Marius Skuodis. Reaguodama į tai, kad per ankstesnį supaprastinimo etapą nebuvo pasiekta numatomų rezultatų, EIMIN peržiūrėjo priežiūros institucijų tinklą ir pasiūlė, remiantis ankstesniais reformų pasiūlymais, toliau tobulinti verslo priežiūrą. Surengusi penkis susitikimus su įvairių institucijų atstovais, darbo grupė parengė pasiūlymų rinkinį. Viceministras aptarė šiuos darbo grupės parengtus pasiūlymus su kitų institucijų, kurioms poveikio turi pateikti pasiūlymai, viceministrais, kad būtų galima rasti pusiausvyrą tarp skirtingų požiūrių ir pasiekti bendrą sutarimą. Šios konsultacijos rezultatai buvo pristatyti Ministrui Pirmininkui, kuris paskyrė savo komandą papildomai nagrinėti konsolidavimo klausimą ir primygtinai reikalavo, kad jis būtų platesnės apimties. Pripažįstant problemas, su kuriomis buvo susidurta ankstesniame konsolidavimo etape, buvo nuspręsta plano įgyvendinimui vadovauti centralizuotai iš Vyriausybės. Todėl 2018 m. pabaigoje Vyriausybė patvirtino verslo priežiūros institucijų ir funkcijų konsolidavimo bei optimizavimo veiksmų planą.

Pagal 2018 m. spalio 3 d. Vyriausybės posėdžio protokolą Vyriausybės biurui pavesta perimti veiksmų planą, kuriuo siekiama konsoliduoti verslo priežiūros institucijas ir optimizuoti jų funkcijas, rengimo koordinavimą⁶. Galutiniame plane numatoma bendrą verslo kontrolės įstaigų skaičių iki 2020 m. sumažinti nuo 55 iki 47. Atsižvelgiant į tai, kad prieš patvirtinant šį veiksmų planą kelios priežiūros įstaigos jau buvo pertvarkytos, numatoma, kad 2016–2020 m. Lietuvos Vyriausybė bendrą verslo priežiūros įstaigų skaičių sumažins 16-a. Plane numatyta 18 priemonių, skirtų optimizuoti institucijų verslo priežiūros funkcijas⁷.

Vyriausybės strateginių kompetencijų grupės vyresnioji patarėja teigia: „Vyriausybė suprato, kad konsolidavimui reikalingas politinė valia pagrįstas sprendimas. Priešingu atveju verslo priežiūros institucijos nebūtų natūraliai sujungtos taikant metodą „iš apačios į viršų“. Jau priimti lengvesni sprendimai; likę sprendimai yra sudėtingesni ir reikalauja tvirtesnio politinio

⁵ EBPO (2015), *Regulatory Policy in Lithuania: Focusing on the Delivery Side*, OECD Reviews of Regulatory Reform [liet. *Reguliavimo politika Lietuvoje: sutelkiant dėmesį į įgyvendinimą*, EBPO reglamentavimo reformos apžvalgos]. „OECD Publishing“, Paryžius.

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Pasitarimo protokolas, Dėl ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų ir (ar) jų funkcijų konsolidavimo ir optimizavimo priemonių plano, 2018 m. spalio 3 d. Nr. 44.

⁷ Kai kurios iš šių priemonių apima naujų teisėkūros projektų rengimą siekiant supaprastinti reglamentus statybos ir maisto saugos srityse, reguliavimo agentūrose dirbančių inspektorių kompetencijos didinimą, inspektorių etikos kodekso rengimą, rodiklių taikymą reguliavimo agentūrų veiksmingumui ir efektyvumui nustatyti bei įmonėms ir kt. sukurtai administracinei naštai įvertinti; Lietuvos Respublikos Vyriausybės tarnyba, 2018 m. gruodžio 12 d. pasitarimo sprendimo (protokolo Nr. 55, 3 klausimas) priedas. Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių Institucijų ir (ar) jų funkcijų konsolidavimo ir optimizavimo priemonių Planas.

vadovavimo“. Atsižvelgdama į tai, kad reikia tokio politinio ryžto, Vyriausybė perėmė tiesioginį dabartinio konsolidavimo plano koordinavimą, tikėdamasi išspręsti problemas, su kuriomis anksčiau susidūrė EIMIN. Tai taip pat atitinka platesnę EBPO rekomendaciją dėl Vyriausybės vaidmens stiprinimo visoje reguliavimo politikoje⁸.

Apibendrinant, jau matomi kai kurie teigiami įgyvendintų reformų ir iniciatyvų rezultatai. Pavyzdžiui, iš verslo subjektų apklausų matyti, kad respondentų, išreiškančių pasitenkinimą teikiamomis paslaugomis, skaičius išlieka stabiliai didelis⁹. 2015 m. 69,2 % respondento verslo priežiūros institucijų veiklą vertino teigiamai. 2016 ir 2017 m. šis skaičius išliko nepakitęs: 69 %. Šią tendenciją taip pat pakartojo Investuotojų forumo (Lietuvos verslo investuotojų asociacijos) vyriausiasis politikos patarėjas Emilis Ruželė ir išskyrė keletą gerosios patirties pavyzdžių. Pavyzdžiui, Valstybinė mokesčių inspekcija pradėjo teikti teisiškai įpareigojančias (angl. *legally binding*) konsultacijas (t. y. verslas nebus baudžiamas, jei konsultacijos metu jam buvo suteikta klaidinga informacija), o Valstybinė darbo inspekcija padarė pažangą bendradarbiaudama su suinteresuotosiomis šalimis, kas buvo ypač svarbu aiškinant naująjį Darbo kodeksą.

Apskaičiuota, kad nuo 2014 m. verslo subjektams tenkanti administracinė našta iš viso sumažinta 109 mln. EUR. Didžioji šio sumažinimo dalis (103,9 mln. EUR) buvo pasiekta 2018 m.¹⁰ 2018 m. 0,4 mln. EUR sumažindama įmonėms tenkančią administracinę naštą, EIMIN prisidėjo prie šios sėkmės. Be to, pagal 2019 m. *Doing Business* verslo sąlygų palankumo rodiklį Lietuva vertinama kaip 14-oji šalis pasaulyje, kurioje lengviausia vykdyti verslą¹¹. Šie teigiami rezultatai padeda kurti geresnę verslo aplinką ir veiksmingiau naudoti viešąsias lėšas, tokiu būdu atsižvelgiant į kai kurias Komisijos pateiktas rekomendacijas dėl Lietuvos pažangos Europos semestro proceso metu.

2011 m. Europos semestro ataskaitoje nurodyta, kad Lietuva atsilieka vertinant veiklos pradžios sąlygas, statybos leidimų išdavimą ir investuotojų apsaugą, taip pat reikia tobulinti šių sričių verslo taisykles¹². Todėl pastebėta, kad dėl šių ir kitų procedūrų neveiksmingumo įmonėms užkraunama didelė administracinė našta. 2011 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose siūloma gerinti verslo aplinką Lietuvoje. Šios rekomendacijos vėliau pakartotos 2012, 2013 ir 2014 m. Europos semestro ataskaitose.

ESF finansuojamų projektų rengimas ir vykdymas

Ankstesni ESF remti projektai

Siekdama padėti įgyvendinti reguliavimo reformą, EIMIN nusprendė panaudoti ESF lėšas. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu EIMIN koordinavo ESF remiamą projektą **„Administracinės naštos vertinimas, teisinio reguliavimo kokybės ir efektyvumo tobulinimas ir administracinių gebėjimų stiprinimas geresnio reglamentavimo kontekste“**¹³. Projektu

⁸ EBPO (2018), *OECD Regulatory Policy Outlook 2018* [liet. „EBPO reguliavimo politikos perspektyva 2018 m.“]. „OECD Publishing“, Paryžius.

⁹ Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija (2018), *2017 metų veiklos ataskaita*, Vilnius.

¹⁰ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (2019), *Administracinės naštos mažinimo stebėsenos ataskaita, 2018 metai*, 1–4 p.

¹¹ Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros bankas / Pasaulio bankas (2019). *Doing Business 2019. Training for Reform* [liet. *Verslas 2019 metais. Mokymas vykdyti reformas.*]. Pasaulio banko grupė.

¹² Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „2011 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos ir konvergencijos programos vertinimas“, pridėdamas prie Rekomendacijos dėl Tarybos rekomendacijos dėl 2011 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl atnaujintos 2011–2014 m. Lietuvos konvergencijos programos, 2011 m. birželio 7 d., Briuselis, SEC (2011) 723 galutinė versija.

¹³ Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija (2014), *2007–2013 m. ES struktūrinių fondų lėšomis finansuoti viešojo valdymo tobulinimo projektai Lietuvoje: Gerosios praktikos pavyzdžiai. Sutrumpinkime kelią į sėkmę!*

visų pirma siekta įvertinti prioritetinės sritis, kuriose įmonėms teko didžiausia administracinė našta, ir imtis tinkamų priemonių reguliavimo kokybei ir veiksmingumui gerinti. Jos tikslas – padėti pasiekti Lietuvos Vyriausybės tikslą iki 2011 m. pabaigos 30 % sumažinti įmonėms tenkančią administracinę naštą.

Šio projekto metu EIMIN įvertino įmonėms tenkančią administracinę naštą pinigine išraiška septyniose prioritetinėse srityse, surengė mokymus 60 asmenų, dirbančių reguliavimo agentūrose, kad būtų užtikrinta, jog valstybės tarnautojai galės praktiškai įvertinti įmonėms tenkančią administracinę naštą pinigine išraiška, ir parengė mokomąjį leidinį „Administracinė našta“. Įgyvendinus šią veiklą per metus buvo sutaupyta apie 1 142 857 EUR¹⁴, o įmonėms tenkanti administracinė našta sumažėjo maždaug 1,8 %. Be to, Lietuvoje buvo priimtas Administracinės naštos mažinimo įstatymas, pagrįstas įgyvendinant šį projektą parengtais dokumentais. Svarbu tai, kad šis projektas paskatino kultūrinius pokyčius, o viešojo sektoriaus organizacijų, politikų ir žiniasklaidos darbuotojai pradėjo suvokti, kad dėl su informavimu susijusių prievolių, kylančių iš reglamentų, įmonėms užkraunama administracinė našta, kurią galima įvertinti pinigine išraiška.

ESF remiamas projektas „Verslo priežiūros sistemos tobulinimas“

Pasibaigus 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui EIMIN nustatė pagrindines verslo priežiūros sistemos sritis, kurias reikėjo toliau tobulinti. Ministerija nustatė, kad kai kurios priežiūros institucijos neturėjo reikiamų išteklių savo darbuotojams mokyti ir jų kompetencijai kelti, kad galėtų vykdyti veiksmingą verslo priežiūrą. Be to, EIMIN nustatė, kad kai kurios priežiūros institucijos netaikė jokių kriterijų verslo subjektams tenkančiai tikrinimo naštai arba priežiūros institucijų šiai veiklai įgyvendinti skirtų viešųjų išteklių daliai įvertinti. Kadangi EIMIN neturėjo pakankamai žmogiškųjų ar finansinių išteklių šiai veiklai vykdyti, grupė nusprendė teikti paraišką ESF paramai gauti.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu EIMIN pradėjo įgyvendinti keletą ESF finansuojamų projektų geresnio reglamentavimo srityje. Dabartinis ESF remiamas projektas „**Verslo priežiūros sistemos tobulinimas**“ yra glaudžiai susijęs su platesniu EIMIN darbu ir nacionalinės politikos tikslais. Projektu siekiama padidinti Lietuvos verslo priežiūros sistemos efektyvumą: 1) užtikrinant naujoviškų verslo priežiūros priemonių sukūrimą ir taikymą priežiūros institucijose; ir 2) patobulinant tose agentūrose dirbančių darbuotojų įgūdžius. Projektas apima įvairią veiklą, įskaitant: konsultavimąsi su verslo priežiūros institucijomis dėl naujoviškų priežiūros priemonių įgyvendinimo, rekomendacijų dėl priežiūros institucijų pagrindinių veiklos rodiklių rengimą, „slapto kliento“ vertinimus siekiant įvertinti įmonėms teikiamų konsultacijų kokybę, verslo subjektų apklausas, siekiant nustatyti, kurie klausimai, jų nuomone, yra aktualiausi verslo priežiūros sistemos atžvilgiu, specialistų, dirbančių priežiūros institucijose, mokymo rengimą, taip pat atnaujinto „Verslo priežiūros vadovo“ publikavimą. Projektui įgyvendinti EIMIN iš ESF gavo 682 036,86 EUR (visas projekto biudžetas sudaro 930 648,06 EUR).

Projektu prisidedama prie Lietuvos veiksmų programos (CCI 2014LT16MAOP001) įgyvendinimo¹⁵. Projektu padedama siekti 10 prioriteto (Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas) 10.1.4 konkretaus uždavinio (Pagerinti verslo reguliavimo aplinką). Numatomi projekto rezultatai atitinka 10.1.4 konkretaus uždavinio rezultato indikatorius (1. Dėl pagal veiksmų programą ESF lėšomis įgyvendintų geresnio reglamentavimo iniciatyvų sumažėjusi administracinė ir (ar) kita reguliavimo našta verslui; ir 2. Ūkio subjektų veiklos

¹⁴ 1 142 857 EUR atitinka 4 mln. LTL. *Litas* (LTL) buvo Lietuvos valiuta iki 2015 m. sausio 1 d., o nuo šios datos jis buvo pakeista euru.

¹⁵ Europos Komisija (2016), *Summary of Operational Programmes Supporting Institutional Capacity Building 2014–2020* [liet. *Institucinių gebėjimų stiprinimo rėmimo 2014–2020 m. veiksmų programų santrauka*]. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 104–105 p.

priežiūros institucijų, kuriose pagal veiksmų programą ESF lėšomis įdiegtos ar patobulintos pažangios verslo priežiūros priemonės, dalis).

Pavyzdžiui, dviem projekto veiksmais (teikiant rekomendacijas ir rengiant mokymo seminarus) tiesiogiai prisidedama prie 18 priemonių, išdėstytų naujausiame 2018 m. gruodžio mėn. konsolidavimo plane. Naujausiame plane konkrečiai išdėstomos priemonės, kuriomis siekiama „įvertinti verslo priežiūros sistemos padėtį ir pateikti rekomendacijas, kaip pagerinti verslo priežiūros institucijų veiklą“, taip pat „kelti verslo priežiūros institucijose dirbančių inspektorių kompetenciją ir kvalifikaciją – organizuoti tikslinius mokymo renginius, kuriuose dalyvautų ne mažiau kaip 3 500 darbuotojų“¹⁶. Pastaroji priemonė yra tiesiogiai susijusi su ESF finansuojamo projekto, kurio metu planuojama surengti maždaug 275 seminarų, kuriuose dalyvautų 3 500 dalyvių iš visų priežiūros institucijų, veikla.

Be to, EIMIN dėjo pastangas, kad būtų įdiegti tolesni e. valdžios sprendimai, siekiant pagerinti verslo priežiūros sistemą Lietuvoje. 2018 m. gegužės mėn. EIMIN pasirašė sutartį dėl kito ESF finansuojamo projekto „Priežiūrą atliekančių institucijų informacinės sistemos (PAIIS) sukūrimas ir įdiegimas“¹⁷ įgyvendinimo. Šiuo projektu siekiama sukurti sistemą, kuri padėtų šalinti skirtingose priežiūros institucijose taikomos praktikos neatitikimus. Kai kurios institucijos neturi išsamios elektroninės informacinės sistemos ir savo darbą atlieka daugiausia naudodamos spausdintinius dokumentus. Be to, nėra skaidrios tikrinimo datų nustatymo sistemos. Pasiūlyta informacinė sistema siekiama išspręsti šias problemas automatizuojant ir standartizuojant skirtingų priežiūros institucijų procesus. Į projektą taip pat įeina rizikos valdymo sistemos, kuri apims atskirus kiekvienos agentūros rizikos valdymo modelius, susijusius su jos poreikiais, įgyvendinimas. Sistema sudarys sąlygas atskiroms priežiūros institucijoms keistis informacija ir informuos verslo subjektus apie būsimus patikrinimus, taip pat prieš apsilankymą jiems pateiks patikrinimų kontrolinius klausimynus. Be to, verslo subjektai galės teikti atsiliepimus priežiūros institucijoms ir pateikti įrodymus, kad jos ištaisė visus nustatytus pažeidimus. EIMIN tikisi, kad tai galiausiai sumažins verslo subjektams tenkančią tikrinimo našą.

Užtikrindama ESF finansavimą, EIMIN žengė žingsnį į priekį siekdama savo didesnių tikslų, susijusių su platesne nacionaline Lietuvos verslo priežiūros institucijų reforma. Šių tikslų įgyvendinimo procesas buvo sudėtingas, todėl projekto komanda susidūrė su keletu sunkumų, susijusių tiek su projektu, tiek su bendra priežiūros reforma. Projekto komanda, kuriai pirmiausia vadovavo Gita Šematovičiūtė, ir kurią rėmė EIMIN vidurinioji ir vyresnioji vadovybė, atliko svarbų vaidmenį įgyvendinant projektą ir siekiant pirmųjų teigiamų jo rezultatų.

Gita Šematovičiūtė prisimena, kad jai pradėjus eiti pareigas EIMIN, Verslo priežiūros politikos skyriuje dirbo nepakankamai darbuotojų, todėl jos veiklą ir projektų įgyvendinimas vėlavo. Projektas „Verslo priežiūros sistemos tobulinimas“, oficialiai pradėtas įgyvendinti 2016 m. lapkričio 23 d. (numatyta įgyvendinti iki 2020 m. lapkričio mėn.), studijos rengimo metu vis dar buvo pradiniam etape. Vėlavimai kilo dėl keleto priežasčių – neseniai pasamdyta Gita ir neseniai po motinystės atostogų grįžusi Milda Kaupelienė turėjo susipažinti su projektu, taip pat buvo vėluojama įdarbinti vidaus projekto ekspertą, kurio pareigos finansuojamos tiesiogiai iš projekto biudžeto. Pagrindinės vidaus projekto eksperto, kuris buvo pasamdytas 2017 m. gegužės 19 d., pareigos – teikti konsultacijas priežiūros institucijoms dėl geriausios patirties įgyvendinimo ir veiklos tobulinimo, kartu užtikrinant, kad visa projekto veikla būtų vykdoma pagal planą ir glaudžiai bendradarbiaujant su Verslo priežiūros politikos skyriumi visais verslo priežiūros klausimais. Projekto komandą taip pat sudaro keli kiti valstybės tarnautojai. Komandą parėmė EIMIN vyresnioji vadovybė, įskaitant Verslo aplinkos departamento direktorę Mildą Kaupelienę,

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Agentūrų, vykdančių verslo subjektų priežiūrą, funkcijų konsolidavimo ir optimizavimo priemonių veiksmų planas.

¹⁷ Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministerija (2018), *Projektas „Priežiūrą atliekančių institucijų informacinė sistema (PAIIS)“*. Prieinama adresu: <http://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/verslo-prieziuros-politika/projektas-prieziura-atliekanciu-instituciju-informacine-sistema-paiis> (žiūrėta: 2019 m. kovo 21 d.).

ir už projektą atsakingas EIMIN viceministras (pirmiausia – Marius Skuodis, vėliau – Gintaras Vilda).

ESF projekto įgyvendinimas: pagrindiniai pasiekimai ir iššūkiai

Komandai teko nelengva užduotis perimti projektą ir sutelkti pastangas, tad viso proceso metu reikėjo įveikti kelis iššūkius. Pagrindiniai sunkumai buvo susiję su glaudžiu bendradarbiavimu su paslaugų teikėjais ir kai kurių priežiūros institucijų pasipriešinimu dėl bendradarbiavimo ir verslo tikrinimo praktikos keitimo.

Projekto komanda pradėjo vykdyti projektą nuo viešųjų pirkimų procedūrų. EIMIN sudarė sutartis su įvairiais paslaugų teikėjais ir pavedė jiems vykdyti įvairią projektų veiklą, kuri įgyvendinama beveik vienu metu – rengti rekomendacijas dėl vertinimo kriterijų nustatymo, ruošti mokymo medžiagą ir organizuoti mokymo renginius, teikti „slapto kliento“ vertinimo paslaugą ir vykdyti verslo subjektų apklausas.

Įgyvendinant šias viešųjų pirkimų procedūras projekto komandai kilo pirmųjų sunkumų. Nors projekto sutartis buvo pasirašyta 2016 m., tačiau pirmaisiais projekto metais buvo planuojama pradėti viešųjų pirkimų procedūras, skirtas susisiekti su paslaugų teikėjais dėl įvairios veiklos. Kvietimai teikti EIMIN paskelbtas paslaugas sulaukė mažai susidomėjimo, todėl komanda turėjo ribotą paslaugų teikėjų pasirinkimą. Ši problema nebuvo visiškai netikėta – Lietuvos valdžios institucijos dažnai susiduria su tokių paslaugų pasiūlos trūkumu. Gita Šematovičiūtė pastebi, kad yra žymiai lengviau rasti palyginti gerų paslaugų teikėjų, kurie atliktų paprastesnes užduotis (pvz., įgyvendinti apklausas), tačiau žymiai sunkiau sudaryti sutartis su profesionaliais paslaugų teikėjais dėl sudėtingesnių užduočių, kurioms atlikti reikia specializuotų žinių.

Todėl norint pasiekti kokybiškų rezultatų reikėjo dėti daugiau pastangų, nei iš pradžių tikėjosi projekto komanda. Tai ypač tapo akivaizdu jai dirbant su konsultacine įmone, su kuria buvo sudaryta sutartis atlikti visų 55 verslo priežiūros institucijų apžvalgą bei paruošti atskiras rekomendacijas vertinimo kriterijams kurti. Šių kriterijų sukūrimas buvo svarbi užduotis, atsižvelgiant į tai, kad kai kurios institucijos nevertino naštos, kurią jos sukūrė verslo subjektams, viešųjų lėšų, naudojamų priežiūros veiklai vykdyti, ar jų veiklos poveikio visuomenei (ar tarša, nelaimingi atsitikimai arba mirčių skaičius didėjo, ar mažėjo). Projekto komanda tikėjosi, kad konsultacinė įmonė pateiks aukštos kokybės produktą, kuriuo ji galėtų remtis ateityje vykdydama veiklą. Šiuo atveju viskas vyko ne taip sklandžiai, kaip planuota.

Visų pirma ir svarbiausia tai, kad užduoties trukmė tapo dvigubai ilgesnė. Projekto komandai pasiekti patenkinamų rezultatų vietoj šešių mėnesių prireikė metų. Nors ESFA buvo susirūpinusi dėl vėlavimo, tačiau komanda nusprendė neskubėti įvykdyti šios užduoties, nes, jos nuomone, papildomas laikas buvo būtinas reikiamos kokybės rezultatams pasiekti. Kad būtų pasiektas patenkinamas rezultatas, komanda neišvengiamai turėjo labai glaudžiai bendradarbiauti su konsultacine įmone. Siekiant pagerinti šios užduoties rezultatų kokybę, komanda skyrė daug laiko paaiškinti užduoties turinį paslaugų teikėjams.

Projekto komandos parodytas atkaklumas buvo svarbus veiksnys siekiant geriausių rezultatų. Nors tai buvo intensyvus procesas, kurio metu projekto ekspertas glaudžiai bendradarbiavo su paslaugų teikėju, tačiau sunkus komandos darbas iš dalies pasiteisino. Jos pastangos kokybiškai prisidėjo prie būsimos projektų veiklos ir kitų reformų iniciatyvų. Viena iš tokių reformų iniciatyvų buvo verslo priežiūros institucijų švieslė.

Kaip aiškina Gita Šematovičiūtė, švieslė buvo skirta įvertinti, kaip verslo priežiūros institucijos praktiškai įgyvendina EIMIN pasiūlytus metodus (žr. 1 pav.). EIMIN parengė skirtingų priežiūros institucijų veiklos vertinimo metodiką, grindžiamą tais pačiais kriterijais, suskirstytais į 10 kategorijų. Kategorijos yra tokios: veiklos rodikliai, rizikos vertinimas ir valdymas, kontroliniai

klausimynai, tikrinimų vykdymas, vienodos ir aukštos kokybės konsultacijos, privalomos informacijos pateikimas, poveikio priemonių taikymas ir apskundimas, dėmesys naujoms įmonėms – „Verslo naujoko“ statusas, nedidelių pažeidimų principo taikymas ir verslo atstovų atsiliepimai.

1 pav. 10 geriausių priežiūros institucijų Lietuvoje švieslentė

Vieta	Priežiūros institucija	Pažangumo indeksas	Pažangumo įvertinimas	Veiklos rodikliai	Rizikos vertinimas ir valdymas	Kontroliniai klausimynai	Tikrinimų vykdymas	Konsultavimas	Privalomos informacijos pateikimas	Poveikio priemonių taikymas ir apskundimas	„Verslo naujoko“ statusas	Mažareikšmiškumas	Grįžtamasis ryšys
1.	Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	9.42	A	10.0	10.0	9.3	10.0	10.0	9.2	8.8	6.0	10.0	8.1
2.	Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos	9.25	A	9.0	10.0	7.3	10.0	10.0	8.3	8.8	10.0	10.0	9.3
3.	Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos	8.46	B+	5.5	10.0	8.3	8.0	10.0	8.6	8.8	6.0	10.0	9.5
4.	Multinės departamentas prie Finansų ministerijos	7.90	B	8.0	10.0	5.5	10.0	7.3	8.1	7.5	5.0	7.0	5.3
5.	Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba	7.86	B	6.0	9.0	7.3	10.0	8.9	6.3	7.5	5.0	10.0	8.3
6.	Lietuvos bankas	7.70	B	7.0	9.0	7.7	10.0	8.5	7.1	7.5	7.0	0.0	8.3
7.	Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos	7.65	B	7.0	9.0	7.0	10.0	5.0	7.5	7.5	6.0	7.0	8.9
8.	Viešųjų pirkimų tarnyba	6.57	C+	4.5	10.0	5.5	9.0	7.9	7.4	7.5	0.0	0.0	3.3
9.	Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija	6.44	C	6.0	7.8	4.3	10.0	3.6	6.9	5.0	4.0	10.0	6.4
10.	Valstybinė energetikos inspekcija prie Energetikos ministerijos	6.41	C	2.5	6.3	7.3	9.0	9.7	7.8	7.5	6.0	0.0	7.3

Šaltinis: pagal Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijos duomenis (2018), *Švieslentė*, 12 p.

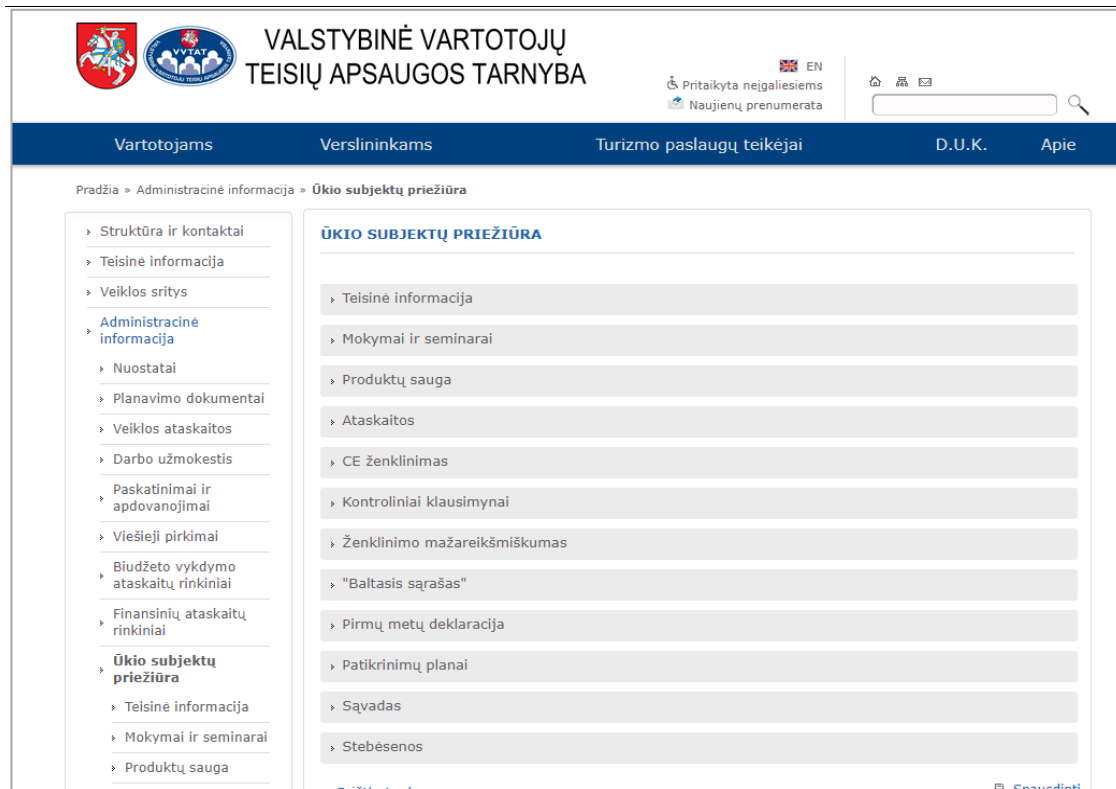
ESF finansuojama projekto veikla, konkrečiai – verslo priežiūros institucijoms parengtos rekomendacijos, padėjo su švieslente dirbantiems EIMIN kolegoms paaiškinti jų viziją dėl vieno iš kriterijų – veiklos rodiklių. Siekdama parengti šias rekomendacijas, ESF finansuojamo projekto komanda kartu su paslaugų teikėju susitiko su atskiromis priežiūros institucijomis, kad aptartų ir išanalizuotų savo strateginio planavimo dokumentus ir patikrintų, ar jos vertina įmonėms tenkančios tikrinimo naštos lygį bei išteklių, skirtų priežiūros veiklai vykdyti, dydį. Remdamasis šiuo vertinimu, paslaugų teikėjas parengė KPI (pagrindinių veiklos rodiklių; angl. *key performance indicators*) rekomendacijas, kaip turėtų būti vykdomas toks institucijų sukurtos administracinės naštos vertinimas. EIMIN apsvarstė šiuos projekto rezultatus, kurie padėjo jiems paaiškinti švieslentės kriterijus šioje konkrečioje srityje. Kaip apibendrina Gita Šematovičiūtė, ši projekto veikla padėjo jiems išgryninti savo viziją bei švieslentės kriterijų, ko jie tikisi iš priežiūros institucijų šioje srityje.

Švieslentė pirmą kartą viešai paskelbta 2018 m. gruodžio mėn., ji buvo pateikta Vyriausybės biurui, parlamentui, visoms priežiūros institucijoms ir jas koordinuojančioms ministerijoms, Prezidentui ir Valstybės kontrolės tarnybai. Po to, kai švieslentės ataskaita buvo išplatinta priežiūros institucijoms, Verslo priežiūros politikos skyriaus komanda pradėjo rengti susitikimus su kiekviena institucija rezultatams aptarti. Šiuose posėdžiuose taip pat buvo aptartos rekomendacijos, parengtos įgyvendinant projektą „Verslo priežiūros sistemos gerinimas“. Verslo priežiūros institucijų reakcija į šį procesą buvo tiek teigiama, tiek neigiama.

Mūsų interviu programos metu priežiūros institucijų, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Valstybinės darbo inspekcijos, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos ir Valstybinės transporto saugos administracijos, atstovai teigiamai įvertino švieslentę. Jie pabrėžė, kad tai yra pirmoji švieslentė ir kad busimos ataskaitos leis išsamiau pakomentuoti priemonės naudingumą. Jie pažymėjo, kad švieslentė suteikė galimybę dalytis gerąja patirtimi ir mokytis iš kitų. Interviu respondentas iš Investuotojų forumo taip pat pabrėžė, kad svarbu, jog agentūros mokytoji viena iš kitos ir iš gerųjų praktikų, kurios yra taikomos Lietuvoje.

Projekto metu parengta švieslentė ir KPI rekomendacijos jau davė apčiuopiamų rezultatų. Pavyzdžiui, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, vadovaudamasi švieslente ir rekomendacijomis, atliko keletą savo vidaus dokumentų ir procedūrų pakeitimų, taip pat pertvarkė verslo subjektams skirtos informacijos pateikimo savo interneto svetainėje būdą (žr. 2 pav.). Kaip aiškina šios institucijos Rinkos priežiūros planavimo ir rizikos vertinimo skyriaus vadovas Arvydas Naina, įgyvendinti šiuos pakeitimus, kurie padės pateikti įmonėms aktualią informaciją patogesniu būdu, buvo nesunku.

2 PAV. Pertvarkyta Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos interneto svetainė



Saltinis: Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos interneto svetainė. Prieinama adresu: https://www.vvat.lt/lt/administracine_informacija/ukio-subjektu-prieziura.html (žiūrėta: 2019 m. kovo 21 d.).

Tačiau ne visos institucijos teigiamai įvertino EIMIN iniciatyvas. Gita Šematovičiūtė sutinka, kad, pavyzdžiui, kai kurių agentūrų požiūris į švieslentę arba projekto „Verslo priežiūros sistemos gerinimas“ iniciatyvas kartais kėlė problemų. Kai kurios priežiūros institucijos nenoriai bendradarbiauja, jei nemato akivaizdžios naudos. Bendradarbiauti su kai kuriomis agentūromis taip pat buvo sudėtinga tais atvejais, kai agentūra EIMIN iniciatyvas laikė grėsme (pvz., konsolidavimo požiūriu). Pavyzdžiui, kelios institucijos kritikavo švieslentės metodiką ir teigė, kad neįmanoma įvertinti visų priežiūros institucijų pagal tuos pačius kriterijus. Tačiau Gita Šematovičiūtė aiškina, kad formuluojant rodiklį buvo atsižvelgta į tokius veiksnius kaip tikrinimo įstaigos dydis ir jos prižiūrimų įmonių skaičius, kad rodiklis kuo tiksliau atspindėtų kiekvienos tikrinimo įstaigos aplinkybes. Gita Šematovičiūtė ir komanda taip pat mano, kad, nepaisant institucijų skirtumų, bendri teikiamų paslaugų kokybės standartai vis dar visuotinai taikomi visoms institucijoms.

Nors tuo metu, kai buvo rengiamas ESF projektas, mokymo kursai dar nebuvo baigti, projekto komanda pažymėjo, kad jie jau sulaukė didelio priežiūros institucijų susidomėjimo. Tačiau kilo keletas nedidelių su mokymo renginių organizavimu susijusių problemų. Projekto komanda vėl turėjo labai glaudžiai bendradarbiauti su atitinkamu paslaugų teikėju ir jo atstovams paaiškinti užduoties turinį bei numatomus rezultatus. Kita projekto komandai kilusi problema yra susijusi

su administraciniais reikalavimais. Kadangi mokymo renginiuose iš viso dalyvaus 3 500 dalyvių, nelengvu uždaviniu tapo visų dalyvių duomenų įtraukimas į stebėsenos ir informacijos sistemą. Gita Šematovičiūtė aiškina, kad tam panaudojo daug administracinių išteklių, kuriuos komanda norėtų skirti kitoms, svarbesnėms užduotims vykdyti. Komanda tikisi, kad mokymo kursai ir jiems parengti metodiniai dokumentai bus naudingi EIMIN rengiant naujus dokumentus ir rekomendacijas dėl priežiūros institucijų specialistų kompetencijos kėlimo.

Kitos projekto užduotys, pavyzdžiui, verslo subjektų apklausos arba „slapto kliento“ vertinimo paslauga, projekto komandai nesukėlė jokių didelių sunkumų. Iki šiol komanda buvo gana patenkinta paslaugomis, suteiktomis vykdant šias užduotis. Apklausose, kurių dalis jau įgyvendinta, iš viso dalyvaus 1 000 verslo subjektų. Jomis siekiama nustatyti pagrindines verslo priežiūros sistemos tendencijas, taip pat pagrindines problemas, su kuriomis susiduria verslo sektorius. Šios apklausos yra metinės, o jų rezultatams analizuoti iš viso bus parengtos keturios metinės ataskaitos. Apklausų ataskaitose bus atspindėti kai kurie priežiūros institucijų veiklos aspektai (pvz., tikrinimų dažnumas ir trukmė, inspektorių kompetencijos suvokimas ir patikrinimuose taikomų priežiūros priemonių apimtis), taip pat subjektyvus verslo subjektų suvokimas apie vykstančius priežiūros sistemos pokyčius. Šios apklausos taip pat skirtos padėti projekto ekspertui nustatyti tobulintinas verslo priežiūros sistemos sritis.

Tuo tarpu „slapto kliento“ vertinimo paslauga siekiama įvertinti verslo subjektams teikiamų konsultacijų kokybę. Ją sudarys trijų metų vienos iš priežiūros institucijų vertinimo programa, kurios rezultatai bus nagrinėjami trijose kasmet skelbiamose ataskaitose. Kita projekto veikla – paskelbtas atnaujintas „Verslo priežiūros vadovas“, kuris dar neparengtas. Projekto komanda tikisi įgyvendinti šias užduotis ir panaudoti jų rezultatus savo kasdienėje veikloje.

Išvados: rezultatai, išmoktos pamokos ir ESF finansinės paramos vaidmuo gerinant verslo priežiūros sistemą

Pagrindiniai rezultatai

Nepaisant to, kad projekto įgyvendinimo etapu atsirado nemažai kliūčių, projekto komandai pavyko pasiekti pirmuosius matomus rezultatus. Iki šiol pagrindinis projekto pasiekimas buvo rekomendacijų ir vertinimo kriterijų parengimas 55 institucijoms. Šie rezultatai taip pat prisidėjo prie vieno iš švieslentės – naujoviškos priemonės, kuri leis EIMIN sustiprinti savo „švelniąsias galias“ verslo priežiūros sistemoje – kriterijų. Paskelbus švieslentę, EIMIN komanda susitiko su kiekvienos priežiūros institucijos atstovais, kad aptartų švieslentės rezultatus ir būdus, kaip pagerinti institucijų veiklos rezultatus. Pagal EIMIN viceministrą Marių Skuodį: „Siekiamo užtikrinti išplėstinį požiūrį į verslo priežiūrą. Nors pati reguliavimo institucijų švieslentė yra naujoviškas sprendimas, padėjęs išryškinti gerą patirtį ir daryti nedidelį spaudimą dėl tobulėjimo, jos poveikis buvo sustiprintas siunčiant atskiras rekomendacijas kiekvienai institucijai ir pasiūlant susijusią programą darbuotojų įgūdžiams tobulinti. Šios ir kitos priemonės lėmė įvairią sąveiką, kuri galiausiai padės pasiekti geresnių rezultatų.“ EIMIN parengta švieslentės metodika patraukė kitų tarptautinių institucijų dėmesį. Pavyzdžiui, EIMIN buvo pakviesta pristatyti švieslentės rezultatus ir metodiką Jungtinėje Karalystėje. Tuo tarpu Graikijos valdžios institucijos taip pat susidomėjo mokymusi iš EIMIN patirties ir švieslentės metodo taikymu.

Be to, mokymo kursai, skirti priežiūros institucijų darbuotojams, sulaukė susidomėjimo tarp institucijų. Šiuose kursuose EIMIN galėjo skleisti žinias apie veiksmingas verslo priežiūros priemones ir gerinti agentūrų darbuotojų įgūdžius. Taip pat pradėta vykdyti kita projekto veikla, įskaitant verslo subjektų apklausas ir „slapto kliento“ vertinimo paslaugą, tačiau kol kas dar yra per anksti vertinti šios veiklos rezultatus.

Trumpalaikis ir ilgalaikis projekto rezultatų poveikis paaiškės tik 2020 m. užbaigus projektą. Instituciniu lygmeniu projektas turėtų padėti taikyti naujoviškesnes verslo priežiūros priemonės (pvz., kontrolinius klausimynus, rizikos valdymą, KPI), vertinamas pagal skirtingus švieslentės kriterijus. Priežiūros institucijos galės sumažinti įmonėms tenkančią tikrinimo naštą ir taip pagerinti šalies verslo priežiūros aplinką. Tačiau sėkmingas konsolidavimo plano įgyvendinimas priklauso nuo vyriausybės tvirto politinio vadovavimo siekiant įveikti galimą pasipriešinimą siūlomiems pakeitimams vykstant Lietuvos Respublikos Seimo reformos procesui. Mūsų interviu duomenimis kai kurių verslo reguliavimo institucijų veiklos supaprastinimas taip pat suteikia galimybę šiose institucijose sukurti vidaus kompetencijos centrus, kurie galėtų toliau plėtoti EIMIN skatinamą verslo priežiūros priemonių taikymą.

Projekto komanda taip pat tikisi įtraukti projekto rezultatus į vyriausybės strateginį planavimą ir biudžeto rengimo procesą per geresnį priežiūros veiklos valdymo planavimą, stebėseną ir vertinimą. Projektas padės EIMIN išsiaiškinti, kokius priežiūros institucijos veiklos aspektus ir rodiklius reikia vertinti. Siekdama šio tikslo, EIMIN bendradarbiauja su Vyriausybės tarnyba.

Išmoktos pamokos

Projekto komanda pripažįsta, kad buvo įgyta nemažai svarbios patirties. Visų pirma, komanda pripažįsta, kad siekiant projekto rezultatų labai naudinga turėti visu etatu dirbantį vidaus ekspertą. Antra, komanda mano, kad projektui būtų buvę naudinga sudaryti susitarimus su priežiūros institucijomis dėl jų noro dalyvauti *prieš* pateikiant projekto paraišką. Tokie susitarimai padėtų nustatyti, kokių projekto veiklų reikia, taip pat palengvintų jų įgyvendinimą ir sudarytų sąlygas sklandesniam EIMIN ir kai kurių institucijų bendradarbiavimui.

Trečia, projekto komanda sutinka, kad jų patirtis pagerino jų žinias apie viešųjų pirkimų procedūras. Įgyvendinant dabartinį projektą komandai teko šiek tiek nusivilti darbo, kurį vykdė išoriniai paslaugų teikėjai, kokybe. Todėl komanda sužinojo, kaip svarbu pateikti kruopščiai parengtas specifikacijas, kuriose būtų aiškiai nurodyta, ko iš paslaugų teikėjo tikimasi. Be to, projekto komanda toliau tobulino įgūdžius, susijusius su kitais techniniais ir teisiniais šių procedūrų aspektais. Galiausiai komanda pagerino kitus su projektų valdymu ir įgyvendinimu susijusius įgūdžius. Tai rodo, kad reikia toliau stiprinti EIMIN geresnio reglamentavimo skyriaus administracinius gebėjimus įdarbinant kompetentingus specialistus (įtraukiant vidaus projektų ekspertus) ir gerinant jų analitinius ir valdymo gebėjimus įgyvendinant verslo priežiūros iniciatyvas ir veiklą.

Be to, yra daug galimybių mokytis iš projekto veikloje dalyvaujančių priežiūros institucijų. Pavyzdžiui, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos Rinkos priežiūros planavimo ir rizikos vertinimo skyriaus vadovas Arvydas Naina paaiškino, kad pagrindinė patirtis, įgyta dalyvaujant šiame ESF remiamame projekte, yra tai, kad „kartais visoms problemoms išspręsti reikia vos kelių išteklių. [...] Kol nepažvelgiama iš šalies, nepastebi, kad kažkas vyksta ne taip ar kad kažką galima atlikti paprasčiau, sumanesniu ir patogesniu būdu“. Apklausti kitų priežiūros institucijų atstovai pakartojo šią nuomonę ir sutiko, kad projektas iki šiol buvo vertinga iniciatyva.

Nors dar per anksti nustatyti, ar šis projektas buvo sėkmingas, jau galima pastebėti, kad kai kurie veiksniai turėjo įtakos iki šiol pasiektiems projekto rezultatams. Tai, be kita ko, projekto komandos atkaklumas siekiant geriausių rezultatų, nepaisant tam tikros neigiamos bendradarbiavimo su paslaugų teikėjais patirties ir kai kurių priežiūros institucijų pasipriešinimo pokyčiams. Aktyvus projekto komandos vaidmuo ir stipri vidurinėsios ir vyresniosios EIMIN vadovybės parama iniciatyvoms ir veiklai, vykdomai geresnio reglamentavimo ir, konkrečiau, verslo priežiūros srityje, padėjo padaryti didesnę pažangą įgyvendinant projektą ir vykdamt verslo priežiūros sistemos reformą.

Tuo pat metu tam tikri veiksniai gali turėti neigiamo poveikio projekto galutinių rezultatų kokybei, jei nebus imtasi priemonių jiems pašalinti. Tai apima būsimą darbą su paslaugų teikėjais vykdomo projekto veiklos srityje, pavyzdžiui, mokymo, verslo subjektų apklausų ir „slapto kliento“ vertinimo srityse. Be to, komanda sužinojo apie ES finansavimo teikiamas galimybes samdyti geriausius verslo priežiūros srities ekspertus iš EBPO arba Pasaulio banko, kurie galėtų suteikti specializuotų žinių ir ateityje sukurti didesnę vertę. Kai kurių institucijų nenoras bendradarbiauti vykdamas projekto veiklą yra svarbus veiksnys, galintis lemti būsimus šio projekto rezultatus. Be kitos veiklos, Gita Šematovičiūtė ir jos kolegos EIMIN planuoja sukurti internetinę platformą arba forumą, skirtą keistis informacija, patirtimi ir gerosios praktikos pavyzdžiais priežiūros institucijų tinkle, kas galėtų daryti tarpusavio spaudimą kai kurioms institucijoms ir sukurti jų atsakomybę už reformų iniciatyvas.

Todėl labai svarbu, kad projekto komanda atsižvelgtų į šiuos veiksnius imdamasi tolesnių projekto įgyvendinimo veiksmų. Šie veiksmai neišvengiamai apims projekto veiklos, pavyzdžiui, apklausų, mokymo seminarų ir „slapto kliento“ vertinimų, tęsimą, taip pat „Verslo priežiūros vadovo“ rengimą. Be to, kadangi švieslentė buvo oficialiai paskelbta tik patvirtinus konsolidavimo planą, jos rezultatai nebuvo aptarti vyriausybėje. Švieslentė gali padėti nustatyti prasčiau dirbančias agentūras, taip padedama sprendimus priimantiems asmenims pagyvoti apie sprendimus, padėsiančius užtikrinti veiksmingesnę verslo priežiūros sistemą. Nors švieslentėje daugiausia dėmesio skiriama tam, kaip priežiūros institucijos vykdo savo funkcijas, o ne šių funkcijų pobūdžiui, vis tiek svarbu, kad švieslentės rezultatai kartu su pradiniais konsolidavimo proceso rezultatais būtų aptarti artimiausiu metu vykstančiame oficialiame vyriausybės posėdyje, siekiant išlaikyti reguliavimo reformos tempą.

ESF paramos vaidmuo gerinant verslo priežiūros sistemą Lietuvoje

Didelę pažangą, kurią Lietuvos valdžios institucijos padarė verslo priežiūros srityje, pripažino EBPO, Pasaulio bankas ir Europos Komisija. ESF parama reguliavimo veiklai gerinti 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. programavimo laikotarpiais padėjo pagerinti Lietuvos verslo priežiūros sistemą. EIMIN tai tapo įmanoma sėkmingai susiejus tam tikrą ESF finansuojamų projektų veiklą su vykdoma verslo priežiūros reforma.

Pavyzdžiui, projektas „Administracinės naštos vertinimas, teisinio reguliavimo kokybės ir efektyvumo tobulinimas ir administracinių gebėjimų stiprinimas geresnio reglamentavimo kontekste“, kurį 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu koordinavo EIMIN, padėjo pasiekti Lietuvos Vyriausybės tikslą iki 2011 m. pabaigos 30 % sumažinti įmonėms tenkančią administracinę naštą. Įgyvendinant šį projektą sukurta daug įmonėms tenkančios administracinės naštos vertinimo priemonių, dėl kurių pasikeitė administracinė kultūra, reikalinga būsimiems šios srities projektams įgyvendinti. Du paskesni ESF remiami 2014–2020 m. programavimo laikotarpio projektai atitinka 2018 m. veiksmų planą, skirtą verslo priežiūros institucijoms konsoliduoti ir jų funkcijoms optimizuoti. Konkrečiai kalbant, „Verslo priežiūros sistemos tobulinimas“ padėjo įvertinti verslo priežiūros institucijų veiklą ir pateikti rekomendacijas dėl jos veiklos gerinimo. ESF parama taip pat padėjo stiprinti EIMIN geresnio reglamentavimo skyriaus ir atskirų šalies verslo priežiūros institucijų administracinius gebėjimus, taip didinant valstybės tarnybos ir priežiūros institucijų verslo subjektams teikiamų paslaugų kokybę, sąžiningumą ir profesionalumą.

LITERATŪRA

EBPO (2015), *Regulatory Policy in Lithuania: Focusing on the Delivery Side*, OECD Reviews of Regulatory Reform [liet. *Reguliavimo politika Lietuvoje: sutelkiant dėmesį į įgyvendinimą*, EBPO reglamentavimo reformos apžvalgos]. „OECD Publishing“, Paryžius.

EBPO (2018), *OECD Regulatory Policy Outlook 2018* [liet. „EBPO reguliavimo politikos perspektyva 2018 m.“]. „OECD Publishing“, Paryžius.

Europos Komisija (2016), *Summary of Operational Programmes Supporting Institutional Capacity Building 2014-2020* [liet. *Institucinių gebėjimų stiprinimo rėmimo 2014–2020 m. veiksmų programų santrauka*]. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.

Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „2011 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos ir konvergencijos programos vertinimas“, pridedamas prie Rekomendacijos dėl Tarybos rekomendacijos dėl 2011 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl atnaujintos 2011–2014 m. Lietuvos konvergencijos programos, 2011 m. birželio 7 d., Briuselis, SEC (2011) 723 galutinė versija.

Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministerija (2018), *Projektas „Priežiūrą atliekančių institucijų informacinė sistema (PAIIS)“*. Prieinama adresu: <http://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/verslo-prieziuros-politika/projektas-prieziura-atliekanciu-instituciju-informacine-sistema-paiis> (žiūrėta: 2019 m. kovo 21 d.).

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (2019), *Administracinės naštos mažinimo stebėsenos ataskaita, 2018 metai*, 1–4 p.

Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija (2018 m.), *Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų pažangumo vertinimas (švieslentė). 2017 metų ataskaita*.

Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija (2018), *2017 metų veiklos ataskaita*, Vilnius.

Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija (2014), *2007–2013 m. ES struktūrinių fondų lėšomis finansuoti viešojo valdymo tobulinimo projektai Lietuvoje: Gerosios praktikos pavyzdžiai. Sutrumpinkime kelią į sėkmę!*

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2018 m. gruodžio 12 d. pasitarimo sprendimo (protokolo Nr. 55, 3 klausimas) priedas. Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų ir (ar) jų funkcijų konsolidavimo ir optimizavimo priemonių planas. Prieiga per internetą: http://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/2018%2012%2012%20Priemoni%C5%B3%20planas_final.pdf (žiūrėta: 2019 m. kovo 21 d.).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Pasitarimo protokolas, Dėl ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų ir (ar) jų funkcijų konsolidavimo ir optimizavimo priemonių plano, 2018 m. spalio 3 d. Nr. 44.

Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros bankas / Pasaulio bankas (2019). *Doing Business 2019. Training for Reform* [liet. *Verslas 2019 metais. Mokymas vykdyti reformas.*]. Pasaulio banko grupė.

Valstybės kontrolės tarnyba (2018), *Ar Lietuvos verslo priežiūros sistema efektyvi. Valstybinio audito ataskaitos santrauka*. 2018 m. kovo 20 d. Nr. VA-2018-P-50-2-3. Prieinama adresu: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3793> (žiūrėta: 2019 m. kovo 21 d.).

KAIP GAUTI ES LEIDINIUS

Nemokami leidiniai:

- 1 kopija:
per ES knygyną (<http://bookshop.europa.eu>);
- daugiau nei 1 kopija arba plakatai / žemėlapiai:
iš Europos Sąjungos atstovybių (http://ec.europa.eu/represent_en.htm);
iš ne ES šalių delegacijų (http://eeas.europa.eu/delegations/index_en.htm);
susisiekus su „Europe Direct“ tarnyba (http://europa.eu/europedirect/index_en.htm) arba
paskambinus 00 800 6 7 8 9 10 11 (nemokamas telefono numeris skambinant iš bet kurios
ES valstybės narės) (*).

(*) Informacija teikiama nemokamai kaip ir dauguma skambučių yra nemokami (nors kai kurie operatoriai, pašto dėžutės ar viešbučiai gali imti mokestį).

Mokami leidiniai:

- per ES knygyną (<http://bookshop.europa.eu>).

Mokamos prenumeratos:

- per vieną iš Europos Sąjungos Leidinių biuro prekybos agentų
(http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).



Publications Office